

Inköps- och besöksrutiner för fårbesättningar

Allmänt om smittor och smittspridning

Infektionssjukdomar orsakas av olika smittämnen, framförallt bakterier, virus och parasiter och är vanliga i våra fårbesättningar. Många smittsamma sjukdomar är svåra att utrota när de väl kommit in i besättningen. För några mer allvarliga fårsjukdomar finns kontrollprogram för att hålla antalet smittade besättningar på låg nivå och utrota dem i smittade besättningar. En del sjukdomar kan finnas hos både djur och människa, så kallade zoonoser.

Det är vanligt att djuren bär på smitta utan att de själva visar symtom. Hur tydliga sjukdomssymtomen är beror på många olika faktorer och smitta kan finnas i en fårbesättning utan att djurägaren upptäcker det. Trots att djur som säljs är friska kan de alltså sprida smitta mellan besättningar. *När man köper in djur ska man därför alltid utgå från att de kan vara smittbärare.*

Inköp av djur är den vanligaste orsaken till att sjukdomar sprids. Indirekt smittspridning exempelvis med personer eller redskap är ett annat sätt för smittor att spridas. Vissa sjukdomar är så smittsamma att de kan spridas med vinden.

Inköp av djur

- ✿ Sträva efter att ta in så få nya djur som möjligt, från så få besättningar som möjligt
- ✿ Fråga om hälsoläget i besättningen; förekommer hosta, klåda, hälta, orf eller andra besättningsproblem? Har besättningen köpt eller haft kontakt med importerade djur så att ytterligare frågor bör ställas?
- ✿ Kontrollera att säljarbesättningen är friförklarad från Maedi/Visna (M3 status). Köps getter in till besättningen är det viktigt att getterna är kontrollerade för CAE (C1-C3 status)
- ✿ Kräv djurägarförsäkring avseende fotröta
- ✿ Fråga säljaren om besättningsens parasitläge:
 - Är djuren undersökta för parasiter med träckprov? Resultat?
 - Har djuren varit sjuka på grund av parasiter?
 - Har parasiter påvisats vid obduktion?
 - Har Stora leverflundran (kod 79/80) påvisats vid slakt?
 - Har det gjorts några behandlingskontroller efter avmaskning?

~ Finns det misstänks om en helhetsbild när smittor har haft tillgång?

Karantän/Isolering

När djur transporteras och byter miljö utsätts de för stress som sänker motståndskraften. Om de bär på smitta kan sjukdomssymtom bryta ut. *Därför är det viktigt att hålla inköpta djur isolerade och iaktta dem under en tid.*

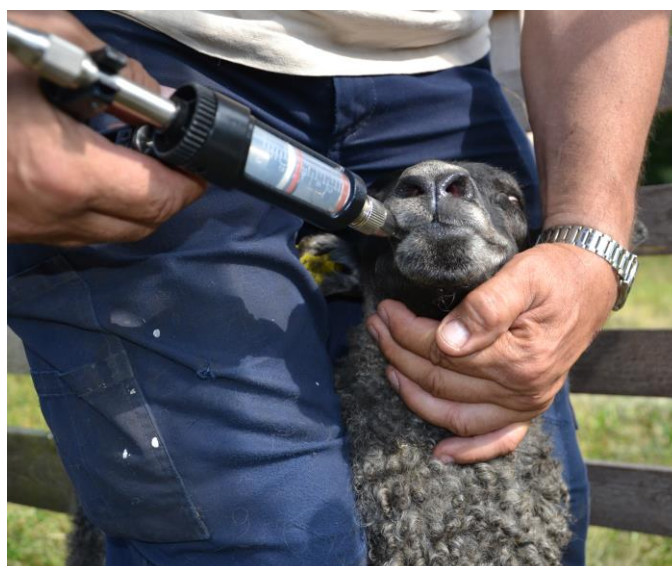
Djur som köpts in, varit utlånade eller gått på bete med andra djur ska sättas i karantän/isolering vid hemkomst. Karantänen kan vara i stallet men helst i en egen byggnad så långt ifrån övriga djur i besättningen som möjligt. Utformning av karantänen beror på syftet. Vill man få skydd mot mer smittsamma sjukdomar exempelvis luftvägsvirus måste striktare rutiner tillämpas.

I anslutning till karantänen bör hygienregler i form av handtvätt, byte av skor och kläder finnas. Redskap bör inte flyttas från karantänen utan föregående rengöring och desinfektion.

Karantänstiden bör vara minst 3 veckor, helst 6 veckor. Ställ gärna utslagsdjur tillsammans med de inköpta djuren. De fungerar som sällskap till ett ensamt inköpt djur och de kan utveckla symtom och avslöja om det/de inköpta djuret fört med sig någon smittsam sjukdom. Kontrollera djuren regelbundet i karantänen, både de inköpta och eventuella utslagsdjur. Gör en egen hälsokontroll som omfattar ögon, klövar, juver, könsorgan, hud, hull samt förekomst av diarré, hosta, näsflöde eller hälta. Klippning kan underlätta kontroll av lusförekomst. Iaktta djuren noga dagligen.

Karantänsbehandlingar

Det är bättre att behandla enstaka djur i karantänen än att riskera att behandla hela flokken, därför rekommenderas alltid nedanstående rekommendationer. *Det finns stor risk att allvarliga sjukdomar kommer in i besättningen om behandlingsrekommendationerna inte följs!*

Fotröta:

Undersök klövarna redan innan djuren lastas hos säljaren. Inspektera klövarna och speciellt klövspalterna noga vid hemkomsten. Verka klövarna vid behov och fotbada djuren *innan* de ställs in i karantänen samt när de tas ut ur karantänen. Djuren ska stå 5-10 minuter i 10 % **zinksulfatlösning** alternativt kan klövarna sprayas ymnigt. Ställ djuren på hårt underlag för att torka i 30-60 minuter. Zinksulfat kan beställas från Svenska Köttföretagen 010-130 89 30.

Mag-tarmparasiter:

- ✿ Ta träckprov *och* avmaska vid samma tillfälle med Noromectin®, Ivomec®, Cydectin® eller Dectomax®.
- ✿ Kontrollera djurets vikt för att kunna beräkna dosen av avmaskningsmedel rätt, och i de fall djuren avmaskas via munnen ska ingivaren kalibreras.
- ✿ Gör en behandlingskontroll genom att ta ett nytt träckprov 7-10 dagar efter utförd avmaskning. Analysen bör vara extra noggrann, d v s den bör inkludera odling av larver.
- ✿ Rådgör med din veterinär efter provsvaren och innan djuren släpps på bete.

Stora Leverflundran:

Vid misstanke om förekomst av Stora leverflundran i säljarbesättningen eller i de fall information från säljaren saknas bör inköpta djur avmaskas mot Stora leverflundran i karantän. Preparat verksamma mot stora leverflundran är t ex Fasinex, Triclafas eller Valbazen®.

Fasinex och Triclafas tar alla stadier av Stora leverflundran och är därmed ett förstahandsval som karantänsavmaskning mot Stora leverflundran. Båda preparaten är licenspreparat och Gård & Djurhälsan kan tillhandahålla recept. Avmaskningen bör ske tidigast 2 veckor efter senaste betestillfälle i säljarbesättningen. Äggutskiljning kan pågå ända upp till 3 veckor efter behandling, inköpta djur bör därför hållas i karantän på stall 3 veckor efter behandling.

Valbazen® har endast effekt mot de vuxna flundrorna och om detta preparat används kan avmaskning ske tidigast ca 3 månader efter installning. Baggen ska inte släppas ut på bete förrän tidigast 2 veckor efter avmaskning. Observera att förhöjd dos Valbazen® (4 ml/10 kg) ska användas för effekt mot Stora leverflundran.

Löss:

Fåren kan med fördel avlusas under karantänen med exempelvis Bayticol®, Blaze® eller Spotinor®. Klipp djuren innan behandling. Behandlingen kan behöva upprepas efter ca 2 veckor.

Besöksregler

Fårklippare, mönstrare, scannare, veterinärer och andra som kommer i direkt kontakt med djuren kan överföra sjukdomar som sprids med kläder och redskap. Det är också viktigt att skydda besökare mot smitta under besöket (både smittor som kan smitta till människor och smittor som besökarna skulle kunna råka föra över till andra djur).

- ❁ Tillhandhåll helst skyddskläder för besökare i form av ren overall eller motsvarande samt rena stövlar/skor. Alternativt ska besökarna ha rena och desinfekterade skor/stövlar samt rena kläder.
- ❁ Se till att tvätt och desinfektionsmöjligheter finns på gården. Varmt vatten, handsprit och papper alternativt rena handdukar ska finnas. Besökare ska tvätta sig när de kommer och innan de går.
- ❁ Vattenslang och borste ska finnas för skorengöring.
- ❁ Om du har pågående hälsoproblem i besättningen är det viktigt att upplysa besökarna innan de kommer. Besökaren kan då vidta åtgärder så som att åka till din besättning sista på dagen eller skjuta upp besöket.
- ❁ Personer som varit utomlands ska vänta minst 48 timmar från kontakt med klövbärande djur utomlands innan svenska gårdar besöks. Från områden med mul- och klövsjuka gäller motsvarande i 5 dygn. Det är djurägarens ansvar att kontrollera detta.
- ❁ Låt inte besökare äta matsäck i fårhuset eller i hagar med gödsel.

Det är särskilt viktigt att personer som i sin yrkesgärning har kontakt med djur följer besöksreglerna. Undvik att djurtransportörer går in i besättningen. Om det inte finns praktiska möjligheter bör samma regler som för besökare tillämpas, dvs. gårdens egna kläder och skor.

Vallhundstävling/träning

Träna och tävla endast med friska får från besättningar utan fotröta.

Smittspridning av fotröta mellan besättningar sker nästan uteslutande med inköpta eller inlånade får. Är däremot tassar och skor jord- och gödselbemängda kan de utgöra en risk, men i nuläget finns det inga bevis.

- ✿ Kom till vallningsplatsen med rena skor/stövlar och hundar. Finns fotröta i hemmabesättningen kan dessutom ett bad i ex Virkon göras för både skor och hundtassar. De måste vara rena för att Virkon ska verka effektivt. Om hela hunden behöver badas kan ett bakteriedödande hundschampo användas ex Klorhexidinshampo (Apoteket).
- ✿ På vallningsplatsen bör det finnas vattenslang för avsköljning av stövlar och tassar och fotbad med ex Virkon gärna med uppmärkt ”gångriktning”.
- ✿ Använd inte marker där fotrötesmittade får gått sista 14 dagarna.

Redskap och transportfordon

Om redskap, exempelvis tackvändare eller klövsax används i olika besättningar ska dessa rengöras och desinfekteras mellan besättningarna.

Transportera djuren i rengjorda och desinficerade fordon. Undvik att samtransportera djur från olika besättningar. Djur som samtransporterats eller rest i andras transporter som inte varit rengjorda, även om det gäller egna djur som varit på resa och återkommit hem, ska isoleras på samma sätt som inköpta djur

Kadaverhantering

Kadaver ska tas ut ur stallarna och läggas på en hårdgjord plats eller annan plats man kommit överens med Svensk Lantbrukstjänst (kadaverhämtningen) om. Kadaver bör placeras så att kroppsvätskor och spillvatten inte kan kontaminera foder eller djurutrymmen. Kadaver bör täckas för att förhindra att fåglar kommer åt dem. Placera gärna kadaverplatsen i gårdens utkant så att kadaverbilen inte behöver korsa vägar där djur eller foder passerar.

Observera att våra smittskyddsrekommendationer snabbt kan komma att ändras om hälsoläget i landet förändras. På vår hemsida, gårdochdjurhälsan.se, kan du alltid hitta de senaste rekommendationerna!